

SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO HÀ NỘI

Hướng dẫn hoạt động chuyên môn Môn Ngữ văn cấp trung học phổ thông năm học 2023 – 2024

A. THỰC HIỆN NHIỆM VỤ NĂM HỌC 2022-2023

1. Đánh giá kết quả đạt được

Năm học 2022-2023 là năm học vừa tiếp tục thực hiện Chương trình giáo dục phổ thông 2006 đối với lớp 11, lớp 12, vừa triển khai thực hiện Chương trình Giáo dục mới 2018. Duy trì chất lượng dạy học Chương trình giáo dục hiện hành, nhanh chóng tiếp cận, làm chủ, đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 là hai nhiệm vụ trọng tâm song song được Sở Giáo dục và Đào tạo tập trung chỉ đạo.

Đối với Chương trình hiện hành, về phía Sở Giáo dục và Đào tạo, công tác chỉ đạo tập trung vào các giải pháp nâng cao chất lượng kỳ thi tốt nghiệp được quan tâm đặc biệt. Hội nghị tìm giải pháp nâng cao chất lượng kỳ thi tốt nghiệp cho các trường có tỷ lệ tốt nghiệp chưa cao, tổ chức ôn tập trên truyền hình cho học sinh khối 12 trong hai tháng cuối cùng của năm học, tổ chức kiểm tra khảo sát toàn thành phố cho học sinh khối 12 là những giải pháp có tác dụng thúc đẩy, góp phần nâng cao chất lượng kỳ thi tốt nghiệp năm học 2022-2023. Về phía các nhà trường, hướng dẫn học sinh xây dựng và ôn tập theo đề cương, phân loại học sinh trong quá trình ôn tập, tăng thêm thời lượng ôn tập vào những tháng cuối năm, tổ chức nhiều đợt kiểm tra, khảo sát là những giải pháp được triển khai đồng bộ. Kết quả 96,9% học sinh đạt điểm trung bình trở lên, trong đó số học sinh đạt từ điểm 8 trở lên chiếm tỷ lệ 68,8% đã cho thấy sự cố gắng, nỗ lực rất lớn từ các nhà trường.

Đối với Chương trình Giáo dục 2018, việc đổi mới phương pháp dạy học, chuyển từ truyền dạy nội dung kiến thức sang phát huy phẩm chất năng lực của người học trở thành yêu cầu bắt buộc. Tuy nhiên, trước yêu cầu đổi mới một cách triệt để, việc tổ chức dạy và học theo Chương trình sách giáo khoa mới đã gặp không ít khó khăn. Đại bộ phận giáo viên mới chỉ tiếp cận phương pháp giảng dạy mới ở góc độ lý thuyết hoặc qua một vài trải nghiệm nhỏ. Thậm chí cũng chưa có một hình dung rõ nét thế nào là một tiết dạy phát huy phẩm chất

năng lực của người học.

Với phương châm đi nhiều sẽ thành đường và tinh thần học hỏi lẫn nhau Sở Giáo dục và Đào tạo đã tập trung chỉ đạo tăng cường vai trò của tổ, nhóm chuyên môn thông qua việc tổ chức các tiết dạy theo hướng NCBH, đẩy mạnh hoạt động dự giờ học tập. Theo đó Sở Giáo dục và Đào tạo đã tổ chức được 02 chuyên đề cấp Thành phố với 02 tiết dạy ở lớp 10, dự hơn 20 tiết ở các trường THPT công lập và ngoài công lập theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Từ kết quả dự giờ cho thấy đại bộ phận giáo viên đã bắt nhịp nhanh với yêu cầu của Chương trình giáo dục phổ thông mới. Các thầy cô đã mạnh dạn thay đổi cách dạy, hướng nhiều đến học sinh, chú trọng đến việc tổ chức cho học sinh tự nghiên cứu tiếp nhận kiến thức, phát triển kỹ năng. Đặc biệt là đã có nhiều tiết dạy khá hoàn hảo với yêu cầu của Chương trình giáo dục mới như các giờ dạy của các cô giáo trường THCS-THPT Nguyễn Siêu, THPT Lô-Mô-Nô-Xốp. Đã xuất hiện sự đồng đều trong cách dạy theo hướng đổi mới ở một số tổ văn như ở trường THPT Sóc Sơn, THPT 2 Thạch Bàn, THPT Trần Nhân Tông...

2. Tồn tại

Tuy nhiên, từ kết quả kỳ thi tốt nghiệp THPT, kết quả dự giờ cũng như qua kiểm tra hồ sơ kế hoạch của tổ chuyên môn ở một số trường cho thấy vẫn còn có một số tồn tại cần khắc phục

Chất lượng dạy và học vẫn có khoảng cách khá lớn giữa các trường. Trong khi tỷ lệ chung là 3,1% học sinh điểm thi tốt nghiệp dưới trung bình, vẫn có 37 trường tỷ lệ này trên 10%, cá biệt có trường tỷ lệ này lên tới trên 20%

Trong các tiết dạy theo Chương trình mới giáo viên đã ý thức được việc đổi mới, tổ chức tiết dạy theo 4 hoạt động: Khởi động, Cung cấp kiến thức, Luyện tập, Vận dụng. Nhưng phân bố thời gian cho các hoạt động này chưa hợp lý. Việc tổ chức hoạt động nhóm, hoạt động luyện tập, vận dụng chưa phù hợp, mang tình hình thức.

Kế hoạch bài dạy xây dựng theo hướng dẫn của Bộ, nhưng máy móc, hình thức. Kế hoạch bài dạy của nhiều giáo viên chưa xác định được rõ yêu cầu cần đạt, nội dung trọng tâm.

3. Nguyên nhân và giải pháp

Nguyên nhân của những tồn tại trên một phần do chất lượng đầu vào chênh lệch, một số trường có điểm chuẩn đầu vào quá thấp dẫn đến tỷ lệ học sinh điểm thi tốt nghiệp dưới trung bình cao. Chương trình giáo dục phổ thông 2018 còn mới mẻ đối với người dạy và người học. Song nhìn nhận một cách thẳng

thăng có thể thấy những tồn tại trên là do một số nguyên nhân sau:

Chưa xây dựng được chiến lược dạy học riêng phù hợp với đặc điểm học sinh. Tổ chức ôn thi tốt nghiệp ở một số đơn vị chưa thật sát với năng lực học tập, chưa tạo được động lực học tập cho học sinh.

Giáo viên vẫn quen với cách dạy cũ, dạy nội dung kiến thức thay vì tổ chức cho học sinh luyện tập, vận dụng chuyển hóa kiến thức bên ngoài thành kiến thức nội tại của bản thân.

Cũng do quá coi trọng nội dung kiến thức, tổ chức cho học sinh tiếp nhận kiến thức không hợp lý, dẫn đến thời gian giành cho học sinh luyện tập, vận dụng kiến thức chưa nhiều.

Nhiều giáo viên còn lúng túng trong việc xác định nội dung, yêu cầu cần đạt trong mỗi bài dạy.

Thiếu sự tự tin, thiếu tính sáng tạo trong việc tổ chức các hoạt động dạy-học. Tổ chức dạy học đôi khi còn máy móc rập khuôn, không tính đến hiệu quả thực tế của tiết dạy.

B. NHIỆM VỤ TRỌNG TÂM NĂM HỌC 2023-2024

I. Nhiệm vụ chung

- Triển khai thực hiện Chương trình giáo dục phổ thông 2018 (CTGDPT 2018) đối với lớp 10 và lớp 11; tiếp tục thực hiện Chương trình phổ thông 2006 (CTGDPT 2006) đối với lớp 12, bảo đảm thực hiện và hoàn thành chương trình năm học; củng cố và nâng cao chất lượng giáo dục cấp THPT.

- Tăng cường đổi mới phương pháp dạy học và kiểm tra, đánh giá theo định hướng phát triển năng lực học sinh; đa dạng hóa các hình thức giáo dục, đẩy mạnh các hoạt động trải nghiệm, nghiên cứu khoa học của học sinh; triển khai ứng dụng công nghệ số trong dạy và học.

II. Nhiệm vụ cụ thể

1. Xây dựng kế hoạch dạy học, kế hoạch bài dạy

1.1. Xây dựng kế hoạch dạy học

a) Đối với lớp 10 và lớp 11

Căn cứ khung kế hoạch thời gian thực hiện chương trình trong năm học, kế hoạch giáo dục nhà trường, tổ chuyên môn xây dựng kế hoạch dạy học môn học, chuyên đề học tập lựa chọn và kế hoạch tổ chức các hoạt động giáo dục bảo đảm thời lượng quy định, phù hợp với điều kiện thực tiễn của nhà trường.

b) Đối với lớp 12

Căn cứ khung kế hoạch thời gian thực hiện chương trình trong năm học xây dựng kế hoạch dạy học theo hướng dẫn tại Công văn số 3280/BGDĐT-GDTrH ngày 27/8/2020 của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

c) Đối với môn chuyên trong các trường THPT chuyên, trường THPT có lớp chuyên

Căn cứ khung kế hoạch thời gian thực hiện chương trình trong năm học xây dựng kế hoạch dạy học theo hướng dẫn tại Công văn số 4171/BGDĐT-GDTrH ngày 26/8/2022 về việc hướng dẫn nội dung dạy học các môn chuyên cấp THPT.

2.2. Xây dựng kế hoạch bài dạy

a) Cấu trúc và nội dung của kế hoạch bài dạy

Xây dựng kế hoạch bài dạy (giáo án) bảo đảm các yêu cầu về phương pháp dạy học, kỹ thuật dạy học, kiểm tra, đánh giá, thiết bị dạy học và học liệu, nhằm phát triển phẩm chất, năng lực của học sinh trong quá trình dạy học; việc xây dựng kế hoạch bài dạy bảo đảm đủ thời gian để học sinh thực hiện nhiệm vụ học tập đã đặt ra, tránh việc áp dụng hình thức, khuôn mẫu trong việc xây dựng kế hoạch bài dạy. Tiến trình dạy học mỗi bài học được xây dựng thành các hoạt động học với mục tiêu, nội dung, sản phẩm học tập cụ thể mà học sinh phải hoàn thành, cách thức thực hiện linh hoạt để tổ chức dạy học phát huy tính tự học, chủ động, sáng tạo của học sinh, chú ý đến tính vừa sức, khả năng hoàn thành nhiệm vụ của học sinh, tránh quá tải, căng thẳng cho học sinh.

*** Quá trình xây dựng kế hoạch bài dạy cần lưu ý một số nội dung sau:**

Sử dụng phụ lục 4 tại Công văn 5512/BGDĐT-GDTrH như một định hướng tham khảo, không máy móc. Nhưng phải bảo đảm các yêu cầu:

- Rõ kiến thức, kỹ năng trọng tâm cốt lõi, cần đạt, cần hình thành cho học sinh trong bài dạy

- Định hướng rõ vấn đề/nhiệm vụ học tập cho học sinh

- Hình thành kiến thức mới/giải quyết vấn đề/Thực thi nhiệm vụ đặt ra ở định hướng ban đầu

- Vận dụng kiến thức đã học để phát triển các kỹ năng vận dụng kiến thức cho học sinh.

- Phát triển năng lực của học sinh thông qua nhiệm vụ/yêu cầu vận dụng kiến thức, kỹ năng vào thực tiễn (theo từng bài hoặc nhóm bài có nội dung phù hợp).

b) Tổ chức dạy học

Thực hiện tốt yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học môn Ngữ văn theo hướng dẫn tại Công văn số 3175/BGDĐT-GDTrH ngày 21/7/2022 về việc hướng dẫn đổi mới phương pháp dạy học và kiểm tra, đánh giá môn Ngữ văn ở trường phổ thông, trong đó đặc biệt lưu ý một số nội dung sau:

- Tăng cường phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của học sinh trong quá trình học tập; dành nhiều thời gian cho các hoạt động luyện tập, vận dụng, trình bày, thảo luận để rèn luyện kỹ năng đọc, viết, nói, nghe và cảm thụ thẩm mỹ theo yêu cầu, mức độ với từng lớp học, cấp học. Trong quá trình dạy học, giáo viên cần giao nhiệm vụ học tập rõ ràng, phù hợp với khả năng của học sinh; nêu cụ thể các yêu cầu về sản phẩm mà học sinh phải hoàn thành; chú trọng kiểm tra, đánh giá, hỗ trợ, động viên học sinh thực hiện nhiệm vụ học tập.

- **Đối với yêu cầu đọc hiểu:** Coi ngữ liệu (SGK) là phương tiện và việc tìm hiểu ngữ liệu là cách thức để hình thành, phát triển năng lực đọc hiểu văn bản. Trong quá trình tổ chức dạy học việc giúp học sinh hiểu được nội dung và hình thức của văn bản là cần thiết, nhưng cũng phải đặc biệt chú trọng tới việc trang bị cho học sinh công cụ, cách thức để đọc hiểu các văn bản cùng thể loại hoặc loại hình với văn bản được học (Học sinh từ văn bản được học phải học được cách để hiểu các văn bản tương tự về thể loại, loại hình).

Tăng cường sử dụng ngữ liệu mới để thiết kế các câu hỏi, bài tập yêu cầu học sinh vận dụng kiến thức và kỹ năng đọc, viết, nói, nghe; tạo cơ hội để học sinh khám phá những tri thức mới, đề xuất ý tưởng và tạo ra sản phẩm mới; gợi mở những liên tưởng, tưởng tượng, huy động được vốn sống vào quá trình đọc, viết, nói, nghe.

- **Đối với dạy viết:** Chú trọng yêu cầu học sinh hình thành ý tưởng, biết cách trình bày ý tưởng một cách mạch lạc, sáng tạo, có sức thuyết phục để qua đó rèn luyện tư duy và cách viết các kiểu văn bản. Tập trung vào yêu cầu hướng dẫn học sinh thực hiện các bước tạo lập văn bản. Tăng cường sử dụng các bài tập dạy viết gắn với các tình huống thực tiễn và giả định để học sinh nhận thức được mối quan hệ giữa yêu cầu học viết trong nhà trường với nhu cầu tạo lập các sản phẩm viết trong đời sống.

- Đối với lớp 12

Năm học 2023-2024 là năm học cuối cùng thực hiện Chương trình giáo dục phổ thông 2006. Việc chuẩn bị tốt nhất cho học sinh tham gia kỳ thi tốt nghiệp phải là nhiệm vụ trọng tâm được triển khai thực hiện ngay từ đầu năm học.

3. Kiểm tra đánh giá

3.1. Đối với lớp 10, 11

Thực hiện đánh giá, xếp loại học sinh theo hướng dẫn tại Thông tư 22/2021/TT-BGDĐT ngày 20/7/2021 của Bộ trưởng Bộ GDĐT

Việc đánh giá học sinh cần đảm bảo nguyên tắc phát huy được những mặt tích cực của cá tính, trí tưởng tượng, năng lực ngôn ngữ, năng lực văn học, năng lực tư duy hình tượng và tư duy logic của học sinh. **Tránh dùng lại các văn bản đã học trong sách giáo khoa làm ngữ liệu xây dựng các đề kiểm tra** đọc hiểu và viết để đánh giá chính xác năng lực học sinh, khắc phục tình trạng học sinh chỉ học thuộc bài hoặc sao chép nội dung tài liệu có sẵn.

Đẩy mạnh việc xây dựng và sử dụng các đề mở trong kiểm tra, đánh giá để phát huy cao nhất khả năng sáng tạo của học sinh. Thống nhất trong tổ, nhóm ma trận đề, đặc tả ma trận đề để làm công cụ ra đề, hạn chế tính chủ quan, cảm tính của người chấm. Khi nhận xét, đánh giá các sản phẩm của học sinh, cần tôn trọng và khuyến khích cách nghĩ, cách cảm riêng của học sinh. Khuyến khích tổ chức kiểm tra, đánh giá theo hình thức tập chung (*chung thời gian, chung đề, chung người chấm*), nhưng phải bảo đảm khách quan, công bằng, khuyến khích, **phát huy năng lực người học, tạo động lực đổi mới phương pháp ở người dạy.**

Việc kiểm tra, đánh giá cụm chuyên đề học tập lựa chọn được thực hiện theo khoản 3, Điều 6 tại Thông tư 22/2021/TT-BGDĐT ngày 20/7/2021 của Bộ trưởng Bộ GDĐT; kết quả kiểm tra, đánh giá được ghi vào Sổ theo dõi và đánh giá học sinh thuộc học kỳ khi kết thúc dạy học cụm chuyên đề học tập.

Sở Giáo dục và Đào tạo dự kiến sẽ tổ chức kiểm tra sát hạch một số môn học đối với học sinh lớp 11 vào cuối học kỳ II, để chuẩn bị cho học sinh lớp 11 bước vào năm cuối cùng của cấp học theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018.

3.2. Đối với lớp 12.

Thực hiện đánh giá, xếp loại theo hướng dẫn tại Thông tư 58/2011/TT-BGDĐT ngày 12/12/2011, Thông tư 26/2020/TT-BGDĐT ngày 26/8/2020 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Khuyến khích ra đề kiểm tra, đánh giá kỹ năng viết của học sinh theo Công văn số 3175/BGDĐT-GDTrH, nhằm thúc đẩy việc đổi mới phương pháp dạy học, phát triển phẩm chất và năng lực học sinh. **Tăng cường sử dụng ngữ liệu mở cho phần đọc hiểu, xây dựng và sử dụng các đề mở, ngữ liệu mở trong kiểm tra, đánh giá**

3. Hoạt động của tổ, nhóm chuyên môn

a) Xây dựng kế hoạch

Tổ chuyên môn xây dựng Kế hoạch dạy học môn học, Kế hoạch tổ chức các hoạt động giáo dục theo hướng dẫn tại Công văn [5512/BGDĐT-GDTrH](#) ngày 18/12/2020 của Bộ Giáo dục và Đào tạo. Kế hoạch dạy học môn học được xây dựng trên cơ sở Kế hoạch giáo dục nhà trường, được thành viên trong tổ, nhóm thông qua và phải được Hội đồng trường phê duyệt.

Trên cơ sở Kế hoạch dạy học môn học của tổ, nhóm chuyên môn, cá nhân căn cứ vào điều kiện thực tế, đối tượng học sinh xây dựng kế hoạch giáo dục cá nhân.

b) Tập trung đổi mới sinh hoạt chuyên môn của tổ, nhóm

Tăng cường các hoạt động dự giờ trao đổi chia sẻ kinh nghiệm, xây dựng những tiết dạy theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực học sinh để tổ chức thành chuyên đề sinh hoạt tổ chuyên môn theo hướng nghiên cứu bài học. Đẩy mạnh giao lưu học tập hướng ứng phong trào “*Nhà trường cùng chung tay phát triển, thầy cô cùng sẻ chia trách nhiệm*”.

Sinh hoạt của tổ, nhóm chuyên môn phải tập trung vào những nội dung chuyên môn. Tập trung bàn bạc, tháo gỡ, thống nhất, chia sẻ những nội dung khó, những vấn đề còn nhiều ý kiến khác nhau và phải được thể hiện rõ trong hồ sơ sinh hoạt tổ, nhóm chuyên môn.

Tăng cường các hoạt động trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm về xây dựng kế hoạch dạy học môn Ngữ văn thông qua hội nghị, hội thảo, học tập, giao lưu giữa các nhà trường nhằm đáp ứng yêu cầu của Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

Trên đây là nội dung hướng dẫn nhiệm vụ môn Ngữ văn cấp trung học phổ thông, phòng Giáo dục Trung học đề nghị các cơ sở giáo dục trung học phổ thông triển khai thực hiện đầy đủ, nghiêm túc. Trong quá trình thực hiện, nếu có vướng mắc, báo cáo về Sở Giáo dục và Đào tạo qua phòng Giáo dục Trung học, để cùng phối hợp, giải quyết./.
